

ΑΠΟ ΟΣΑ ΜΑΣ ΓΡΑΦΟΥΝ

Ο ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Κύριε Διευθυντά,

Στο φύλλο της εγκρίτου εφημερίδας σας (Βήμα) της Κυριακής 9-11-69 δημοσιεύτηκε άρθρο του Georges Losfeld με τίτλο «Μνήμη Σικελιανού». Μία μικρή λεπτομέρεια, όμως μεγάλης σημασίας τράβηξε την προσοχή μου γιατί προσβάλλει τη μνήμη του άλλου Μεγάλου με και τόσο παρασημασμένη συγγραφέα μας του Νίκου Καζαντζάκη. Άποφάσει ο G. Losfeld ότι: «...Κι' όμως ο Σικελιανός δεν πήρε το βραβείο Νομπέλ. Έδω κι' έναν αιώνα, ο Άλεξάντρ Μπιζιά είχε πει: Μετρούν τους πρόγους από τόν ίσκι τους, τους μεγάλους άνδρες απ' εκείνους που τούς φβονούν. Ο άλλος μεγάλος Έλληνας συγγραφέας, ο Κρητικός Καζαντζάκης, που ο Σικελιανός αποκαλούσε αδελφό του, δεν παραμέρισε μπροστά στον μεγάλο ποιητή του Έθνους. Και οι κριτές της Στοκχόλμης προβαίνοντας σε μία κρίση σολομάντσιο, έδωσαν το τρόπαιο άλλου...». Ο Ισχυρισμός του Losfeld δεν ευσταθεί κι' αυτό είναι φανερό από μαρτυρίες του Π. Πρεβελάκη: Στο μικρό άναυτο (από τη Νέα Έστια τεύχος 779) «Νίκος Καζαντζάκης, Συμβολή στη χρονογραφία του βίου του». Σελ. 23. «...Κατά το χρονικό αυτό διάστημα (Ιούλιος 1946) καταβάλλει σύντομες προσπάθειες να έλκυση την προσοχή της σουηδικής Ακαδημίας στην υποψηφιότητά του για το Νομπέλ, αλλά υποστηρίζοντας σταθερά ως συνοψηφό το Σικελιανό...».

Από γράμματα του ίδιου του Καζαντζάκη στον Π. Πρεβελάκη στα «Τετρακόσια γράμματα του Καζαντζάκη στον Πρεβελάκη» σελ. 543, γράμμα 310, απ' το Λονδίνο 18-7-46. «...Από γράμματα που λαβαίνα μαντάω πώς έσπασε άγριος άγώνας, κι' άβλιος για το Νομπέλ. Άπ' άρχης δήλωσα πώς υπογράφω πρώτα για το Σικελιανό. Μά όταν έμαθα πώς μπορεί να δοθεί σε δυο μαζί και πώς προθεσμία υποβολής δεν υπάρχει, νόμισα δικαιο, για να ολοκληρωθούν τα αίτήματα όλόκληρου του πνευματικού μας κόσμου, να μοιραστούν κι' οι δυο το βραβείο, όπως μοιράζονταν πάντα τις βρισιές και τους έπαινους. Κι' έδω, μιλώντας σχετικά, άναφέρω πάντα πρώτο τ' όνομα του Σικελιανού από υπερηφάνεια, που καλά την καταλαβαίνετε, γιατί είστε από το ίδιο χόωμα και σεις, το κρητικό. Μακάρι και το λευκοδίτιο νάβγαζε τέτοια άγρια, άκατάδεχτα λουλούδια. Έγραφα προχτές του Σικελιανού και του λέω να θελήσει να ένωθούν τα όνοματά μας άνοπώσπαστα, γιατί, στην άγάπη, ένα πράμα, μοιραζόμενο, διπλασιάζεται. Το πόσο βαθιά το νιάω αυτό, πάλι εσείς μονάχα μπορείτε να το καταλάβετε. Πώς πολλαπλασιάζεται (το βάμα τόν πέντε άρτων) ένα πράμα, όταν το μοιράζονται με τόν άνθρωπο που άγαπάς. Κι' ή τιμή για την Έλλάδα βάταν διπλή. Κι' ή επιτυχία σχεδόν σίγουρη. Είναι ακόμα καιρός. Μά θα θελήσει να το κάμει; Του μίλησατε σεις; Του μίλησε ο Κοκκιός; Είναι μία κρίσιμη στιγμή της ζωής του λαμπρή ευκαιρία να δείξη τη noblesse της ψυχής του. Ίσως, λέω θα τόκανε, αν δεν περιστοιχίζονταν από κατώτερούς του, άπληστους ή κοινούς ή τυφλούς...».

Επίσης στο ίδιο «Τετρακόσια γράμματα» σελ. 561, γράμμα 319, απ' το Παρίσι 29-1-47. «...Σήμερα σας στέλω το γράμμα του Κηδών για το Νομπέλ. Έλπίζω πώς τα Λογοτεχνικά Σωματεία για το Νομπέλ, Έλπίζω πώς τα Λογοτεχνικά Σωματεία μου θα θελήσουν να την άνοπώσουν μαζί με του Άγγελου. Πώς να γίνη αυτό, ώστε να μην έχουμε καμμιό δυσάρεστη έκπληξη; Έλπίζω ο Σικελιανός βόχει την άρχοντιά να υποστηρίξη την άνάσταση της διπλής αυτής πρότασης, μά πώς θα κατορθωθεί, αυτό σας παρακαλώ να το όργανώσετε σεις, χρησιμοποιώντας όποια μέθοδο σας φανή καλύτερη και γρηγορώτερη. Δεν μπορώ να φαντασθώ πώς θ' άναίρεσουν την περσινή τους πρόταση. Μά αν δεν ξέρουν πώς είναι χρησιμο να στείλουν άνάσταση (είναι τρέσ υήλε, λέει ο Κηδών, όρα όχι indispensable), τότε μήπως θα κάμουμε κακό άνακινώντας το ζήτημα; Ίσως τότε μονάχα θάναί χρησιμο όταν είμαστε δέβαιοι πώς τα Σωματεία θ' άναίρεσουν και για τούς δυο. Έπειτα, και τούτο: τ' αντιδραστικά σωματεία... αν τό μάθουν, δέ θ' αντιδράσουν σίγουρα...».

Όπως κι' ή μαρτυρία της Μαρίας Βέη, που έδωσε στη δημοσιότητα τις επιστολές του Καζαντζάκη στο Νίκο Βέη που δημοσιεύθηκαν στη «Νέα Έστια» στις 15 του Νοεμβρη του 1963, τεύχος 873, σελ. 1690. Γράμμα του Καζαντζάκη στο Νίκο Βέη: Λονδίνο 5-9-46. «...Έφχαριστώ γιατί δέ με ξεχνάτε, κ' εγώ έδω δουλεύω, υποστηρίζοντας κάθε στιγμή (από Κρητική υπερηφάνεια) πώς ο Σικελιανός είναι μεγάλος ποιητής και βάταν δικαιο το βραβείο να δοθεί στους δυο άφτους, που αντιπροσωπεύουν σήμερα στα νεοελληνικά γράμματα την άνώτερη προσπάθεια. Κι' όταν μίλησα στο ραδιόφωνο του Λονδίνου για τη λογοτεχνία μας δεν άναφερα κανένα όνομα, παρά μονάχα του Σικελιανού. Οι φίλοι μου ξαφνιαζόνταν και θυμώνουν, ένας που πήγε στη Σουηδία κ' έπρόκειτο να ένεργήση, μου είπε: "Αν επιμένετε να υποστηρίζετε έτσι τόν αντίπαλό σας, θα χάσετε το παιχνιδί. Του έξηγησα πώς άγαπώ και τιμά τόν αντίπαλο όπως τόν λέει και πώς θεωρώ δικαιο να δοθεί στους δυο κι' άχι στον ένα, ως είμαι ο ένας άφτός εγώ. Κ' έπειτα, του λέω, δεν είναι ώραίο να φέρνεσαι έτσι; Δεν κερδίζεις έτσι ένα άνώτερο, δυσκολότερο παιχνιδί; Μά ο φίλος μου ήταν έγγλέζος πρακτικός και πεισματάρης και δεν κατάλαβε. Σας παρακαλώ θερμά, εσείς που είστε άρχοντες "Έλληνας, γράψετε σε άφτον τόν τόνο στους φίλους σας στη Σουηδία, ή φήμη σας, ο τίτλος σας, έχουν μεγάλο κύρος, γράψετε σας παρακαλώ και στον νεοελληνιστή Βόργε Κηδών και ξηγήστε το σε άνεπίσημη φιλική επιστολή πώς είναι δικαιο να δοθεί και στους δυο, γιατί άφτοι οι δυο σήμερα ολοκληρώνουν τα αίτήματα όλόκληρου του λογοτεχνικού μας κόσμου...». Δεν νομίζω πώς πρέπει ακόμα, ν' άφήνουμε, έδω, στην ιδιαίτερη ποτοίδα του, και τώρα μέλιτα στη δωδέκατη επέτειο από τό θάνατό του (26-10-1957) να διασύρεται έτσι, μία μεγάλη ψυχή, ένας Μεγάλος άνθρωπος, ένας πολύ Μεγάλος Συγγραφέας.

Μετά τιμής

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΠΡΙΦΤΗ

Αθήνα, 13 Νοεμβρίου 1969